

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК НОВІТНЯ ІНФОРМАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ

У статті розглянуто питання використання новітніх інформаційних технологій в учбовому процесі. За результатами констатуючого експерименту проаналізовано можливості використання дистанційної освіти в Житомирському педуніверситеті.

Національною концепцією розвитку освіти в Україні у XXI столітті, прийнятою на II з'їзді освітян 8-9 жовтня 2001 року у Києві, зазначено, що впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які забезпечують подальше вдосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовка молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві – є пріоритетом розвитку сучасної освіти. У документі також окреслені шляхи досягнення вищеназваних задач, зокрема: впровадження в навчальному процесі (поряд із традиційними засобами навчання) дистанційного навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій; побудова індивідуальних модульних навчальних програм різних рівнів складності; випуск електронних підручників.

З насиченням комп'ютерною технікою практично всіх сфер життя суспільства все більш актуальним стає завдання досягнення загальної комп'ютерної грамотності населення, без чого неможливо розраховувати на ефективне застосування ЕОМ. Передусім, йдеться про поступове формування нового покоління молоді, для якої комп'ютерна техніка стане звичним засобом розв'язання різноманітних завдань як на виробництві, так і в інших сферах діяльності. Зрозуміло, що у формуванні такого покоління велика роль покладена на вчителів загальноосвітніх шкіл. А тому сучасні випускники вищих педагогічних навчальних закладів повинні досконало володіти прийомами роботи на ЕОМ (причому, йдеться не лише про студентів фізико-математичного факультету, а й про студентів гуманітарних спеціальностей). Адже розвиток інформаційної культури учнів, яка стає сьогодні невід'ємною складовою загальної культури кожної людини і суспільства в цілому, напряму залежить від рівня впровадження інформаційних технологій в системі освіти.

Інформатизація системи освіти як одна із ланок загального процесу розвитку суспільства, з одного боку, має на меті підвищення ефективності навчання завдяки розширенню обсягів інформації та вдосконалення методів її застосування, а з другого – спрямована на те, щоб користувачі могли застосовувати інформаційні технології в особистій професійній діяльності та навчально-виховному процесі. Таким чином, удосконалення системи підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів (з орієнтацією останніх на використання засобів інформаційних технологій у їхній подальшій професійній діяльності) – є першочерговим завданням вищої школи.

У пропонованій статті хочеться детальніше звернути увагу на один з елементів новітніх інформаційних технологій, а саме на дистанційну освіту. Дистанційна освіта – це нетрадиційна форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, засобами телекомунікаційного зв'язку та використовує технології дистанційного навчання. Технології дистанційного навчання складаються з педагогічних та інформаційних технологій дистанційного навчання.

Педагогічні технології дистанційного навчання – це технології опосередкованого активного спілкування викладачів з учнями і студентами з використанням телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи студентів з навчальним матеріалом, представленим у електронному вигляді.

Інформаційні технології дистанційного навчання – це технології створення, передачі і збереження навчальних матеріалів, організації і супроводу навчального процесу дистанційного навчання за допомогою телекомунікаційного зв'язку [1].

До переваг дистанційної освіти можна віднести: можливість індивідуалізації навчання, вибір бажаного темпу і швидкості навчання, висока якість контролю знань за допомогою модульної системи навчання, ефективне тестування. Треба зазначити, що дистанційна освіта – не є просто електронним варіантом заочного навчання, адже вона потребує підготовки спеціальних учбових курсів. Але впровадження дистанційної освіти доцільніше починати саме на заочному відділі.

У 2003 році Житомирський педуніверситет проводить заочне навчання на 7 факультетах по 28 спеціальностях.

З метою вивчення поінформованості студентів про дистанційну освіту, а також їхньої зацікавленості у запровадженні та використанні саме цієї форми навчання у Житомирському педуніверситеті, було проведено соціологічне опитування студентів заочної форми навчання. У опитуванні брали участь понад 150 чоловік: студенти 2-4-х курсів фізико-математичного факультету, 3-х курсів філологічного факультету та факультету підготовки вчителів початкових класів.

Тестування здійснювалося за трьома блоками запитань. У першому блоці запитання стосувалися загальної обізнаності студентів з питань дистанційної освіти, у другому – з'ясувалося ставлення студентів до запровадження дистанційної освіти у Житомирському педуніверситеті, у третьому – питання були присвячені здійсненню контролю знань за допомогою електронних засобів.

Результати опитування виявили наступне.

І. 72 % респондентів погоджуються з твердженням, що "Дистанційне навчання – це сучасний та перспективний напрямок освіти". Причому таку відповідь дали 55,5 % студенти факультету підготовки вчителів початкових класів, 72,3 % – студентів фізико-математичного факультету та 76,1 % – студентів філологічного факультету.

ту. Частково погоджуються із цим ще 21,2 % всіх опитуваних (14,9 % – філологічний факультет; 27,7 % – фізико-математичний факультет; 27,8 % – факультет підготовки вчителів початкових класів). Не погодилися з таким твердженням 6,8 % респондентів.

Цікавим виявилось те, що лише 55,3 % всіх опитуваних дали позитивну відповідь на твердження "Мені вже відомо про дистанційне навчання з преси та телебачення" (44, % – факультет підготовки вчителів початкових класів; 52,2 % – філологічний факультет; 63,8 % – фізико-математичний факультет). Ще 28,8 % дещо чули про таку форму навчання і майже 16 % опитуваних взагалі мало знають про дистанційну освіту.

На жаль, доступним дистанційне навчання для звичайного вчителя вважають тільки 22,7 % респондентів (2,1 % – фізико-математичний факультет; 27,8 % – факультет підготовки вчителів початкових класів; 35,8 % – філологічний факультет). Частково погоджуються із цим твердженням ще 25 % та більше половини (52,3 %) вважають таку форму навчання недоступною.

Очевидно, саме тому лише 24,2 % всіх опитаних студентів впевнені в тому, що хотіли б отримати освіту саме за допомогою дистанційного навчання, та ще 47,7 % схиляються до цього. Неприйнятно для себе таку форму навчання вважають 28,1 % (найбільше таких студентів на факультеті підготовки вчителів початкових класів – 50 %; 27,7 % та 22,5 % – відповідно на фізико-математичному та філологічному факультетах). При цьому тільки 12,1 % опитаних визначили своє матеріальне становище незадовільним, а 40,2 % – задовільним та 47,7 % вважають себе достатньо забезпеченими.

Можливо, відповіді стосовно доступності дистанційної освіти пов'язані ще і з тим, що всього 16,7 % респондентів мають достатні навички роботи з комп'ютером. Ще 31,8 % частково погоджуються із цим твердженням, і більше половини опитаних студентів (51,5 %) абсолютно не вміють працювати з комп'ютером.

Отже, знову потрібно зробити акцент на тому, що формування вмінь та навичок роботи з комп'ютером потрібно здійснювати ще у школі (і не лише на уроках інформатики). З цим також погоджується більшість опитаних. На запитання "Чи вважаєте Ви за доцільне ще у загальноосвітній школі проводити підготовку учнів до дистанційного навчання у подальшому?" відповіді розподілилися наступним чином:

- 60,6 % вважають, що у школі учень має добре оволодіти комп'ютером, без якого дистанційне навчання неможливе (так думають 78,7 % опитаних фізико-математичного факультету, 67,7 % – факультету підготовки вчителів початкових класів та 41,8 % – філологічного факультету);

- 15,2 % респондентів погоджуються із твердженням, що відповідна підготовка в школі не є необхідною умовою для подальшого дистанційного навчання;

- 15,9 % вважають, що освоїти роботу з комп'ютером можна буде і під час дистанційного навчання, причому більшість таких відповідей (86 %) дали студенти філологічного факультету;

- 8,2 % вагалися з відповіддю;

- 0,1 % висловили особисту думку, стверджуючи, що навички роботи з комп'ютером потрібно отримати ще в школі, але не обов'язково це повинно бути пов'язаним із дистанційною освітою (фізико-математичний факультет).

II. Стосовно впровадження дистанційного навчання у Житомирському педуніверситеті були отримані такі дані:

- безперечно впевнені у цьому 25,8 % респондентів (приблизно однакова кількість по кожному факультету в відсотковому відношенні) і ще 51,5 % вважають за доцільне впровадження дистанційного навчання на окремих спеціальностях (більшість таких відповідей дали студенти фізико-математичного факультету – 61,7 %);

- 12,1 % дали заперечну відповідь, мотивуючи це тим, що професія педагога передбачає контактні форми і методи навчання (більшість таких відповідей у відсотковому відношенні була отримані на факультеті підготовки вчителів початкових класів);

- решта (10,6 %) не визначилися по цьому питанню.

Можна стверджувати, що бажання навчатися за допомогою дистанційної освіти не залежить від місця проживання студентів. Адже приблизно половина респондентів проживають у селах або селищах міського типу (49,8 %), а інша половина – у обласних або районних центрах (відповідно – 39,1 % та 11,1 %). Але саме ті студенти, що проживають у сільській місцевості, вважають дистанційну освіту недоступною (78,6 %). Швидше за все, це пов'язано із недостатньою оснащеністю комп'ютерною технікою на місцях.

III. Ставлення до контролю знань за допомогою електронних засобів виявилось наступним.

Найбільш об'єктивним способом оцінювання його вважають лише 22 % опитаних та ще 38,6 % – доцільним для деяких дисциплін. Майже половина респондентів (47 %) стверджує, що найкращий контроль знань можна здійснити лише у процесі безпосереднього спілкування. До цієї думки схилилися більшість студентів філологічного факультету (40,4 %) та факультету підготовки вчителів початкових класів (44,4 %). На фізико-математичному факультеті таку відповідь дали лише 25,6 %, очевидно, вже маючи деякий досвід оцінювання знань учнів за допомогою комп'ютера. Решта 3,8 % вагалися з відповіддю.

На основі викладеного вище можна зробити наступні висновки:

1. Зацікавленість дистанційною освітою виявили більшість опитуваних (незалежно від факультету) і вважають її надзвичайно перспективним кроком на сучасному етапі. Найбільш обізнаними в цьому питанні є студенти фізико-математичного факультету. Але більше половини студентів як філологічного факультету, так і факультету підготовки вчителів молодших класів розуміють значення поняття "дистанційна форма навчання". Значна частина студентів хотіли б навчатися саме таким чином, але вважають, що це не є доступним. Крім того, велика кількість опитуваних не має достатніх навичок роботи з комп'ютером, але вважає, що формування цих навичок повинно здійснюватися ще у школі.

2. Оскільки переважна більшість респондентів виявила своє позитивне ставлення до запровадження дистанційної освіти у Житомирському педуніверситеті, варто було б спробувати започаткувати її, принаймні, на фізико-математичному факультеті.

Зрозуміло, що дистанційна освіта потребує певних витрат на підготовку учбових курсів. І реалізувати її зможе викладач, який: веде аналогічні дисципліни на стаціонарі з використанням модульно-рейтингової системи; має власну систему контролюючих тестів; добре обізнаний з новітніми інформаційними технологіями. Але розробка якісних електронних курсів сприяє підвищенню якості навчально-методичного процесу, оскільки студентів стає доступним весь комплекс навчально-методичних матеріалів, він сам може обирати темп та час навчання. Крім того, використання новітніх інформаційних технологій у навчанні дозволяє здійснювати широкомасштабну підготовку та перепідготовку фахівців незалежно від місця їх проживання.

3. Контроль знань за допомогою електронних засобів для переважної більшості опитаних не є досить актуальним. Це пов'язано як із недостатньою кількістю комп'ютерів у школах (особливо сільських), так і в не завжди ефективним їх використанням. Студенти, що вивчають ЕОМ протягом всього навчання у ВНЗ (фізико-математичний факультет), ставляться до контролю знань засобами комп'ютерної техніки з більшою довірою. Створення досконалих тестових програм і застосування комп'ютерів в навчальному процесі та вдосконалення методик застосування ЕОМ, причому не лише на фізико-математичному факультеті, – реальний шлях інтенсифікації вищої освіти та підвищення її якості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Педагогічні технології та педагогічно-орієнтовані програмні системи: предметно-орієнтований підхід (група авторів) // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2002. – № 6. – С. 19.
2. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів педагогічних закладів освіти. – К.: Академія, 2000. – 542 с.

Зарицкая О.Л. Дистанционное образование как новая информационная технология.

В статье рассматривается вопрос использования новых информационных технологий в учебном процессе. По результатам констатирующего эксперимента сделан анализ возможности использования дистанционного образования в Житомирском педунiversитете.

Zaritskaya O.L. Distance education as a new information technology.

The article highlights the application of new information technology in the educational process. The results of the experiment served the basis for the analysis of the prospects of distance education in Zhitomyr Pedagogical University.